

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu Tsiviilkolleegium
otsus
algtekst
14.11.2007
RT III 2007, 40, 319

3-2-1-82-07 Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 14. novembri 2007. a kohtuotsus Raigo Kesseli hagi Salva Kindlustuse AS vastu 499 981 krooni 25 sendi saamiseks

RIIGIKOHTU TSIVIILKOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-2-1-82-07
Otsuse kuupäev	Tartu, 14. november 2007. a
Kohtukoosseis	Eesistuja Henn Jöks, liikmed Jaak Luik ja Tambet Tampuu
Kohtuasi	Raigo Kesseli hagi Salva Kindlustuse AS vastu 499 981 krooni 25 sendi saamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Ringkonnakohtu 14. märtsi 2007. a otsus tsiviilasjas nr 2-05-14868
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Raigo Kesseli kassatsioonkaebus
Menetlusosalised ja nende esindajad Riigikohtus	Hageja Raigo Kessel (isikukood xxxxxxxxxxxx), esindaja vandeadvokaat Cardo Soosaar Kostja Salva Kindlustuse AS (registrikood xxxxxxxx), esindaja vandeadvokaat Kenno Vilippus
Asja läbivaatamise kuupäev	15. oktoober 2007. a, kirjalik menetlus

Resolutsioon

1. Tühistada Harju Maakohtu 13. novembri 2006. a otsus ja Tallinna Ringkonnakohtu 14. märtsi 2007. a otsus ning saata asi Harju Maakohtule uueks läbivaatamiseks.

2. Kassatsioonkaebus rahuldada.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Raigo Kessel esitas 1. juulil 2005. a hagi Salva Kindlustuse AS vastu 482 481 krooni 25 sendi suuruse kahjuhüvitise ja 17 500 krooni suuruse viivise saamiseks.

Hagiavalduse kohaselt sõlmis kostja 26. novembril 1998. a AS-ga Rassel (kustutatud äriregistrist 6. juunil 2005. a) vabatahtliku sõidukikindlustuse lepingu sõiduauto BMW 750 IA kindlustamiseks 27. novembrist 1998. a 26. novembrini 1999. a. Kindlustuspreemia oli 31 000 krooni, mis tuli tasuda neljas võrdses osas. AS Rassel tasus kaks esimest kindlustuspreemiat tähtaegselt. Kolmas kindlustuspreemia tuli tasuda 26. mail 1999. a, kuid AS Rassel tasus selle 11. juunil 1999. a, s.o 16-päevase hilinemisega. Samal päeval pärast makse tasumist andis kostja AS-le Rassel tõendi selle kohta, et osamaksete tasumise järel ennistati samast päevast kindlustuspoliisi kehtivus.

11. juulil 1999. a ärandati kõnealune sõiduauto Tallinna lauluväljaku lähedalt ja AS Rassel teatas 12. juulil 1999. a kostjale kindlustusjuhtumist. 11. augustil 1999. a esitas AS Rassel Salva Kahjukäsitluse OÜ-le kahju hüvitamise taotluse. 14. septembril 1999. a teatas kostja, et keeldub kahju hüvitamast. Kostja põhjendas keeldumist asjaoluga, et pärast kindlustusmakse viivitusega tasumist ei esitanud AS Rassel sõiduautot kostjale ülevaatuseks. Kahjukomisjoni 8. septembri 1999. a otsusega tehti kindlaks kindlustusjuhtumi olemasolu, kuid jäeti kahju hüvitamata, sest AS Rassel jättis täitmata kindlustuslepingust tuleneva kohustuse. 2. detsembril 1999. a esitas AS Rassel kostjale pretensiooni nõudega maksta kindlustushüvitis välja. 20. septembril 1999. a sõlmis AS Rassel kindlustushüvitise nõude loovutamise lepingu OÜ-ga LARS BRO (kustutatud äriregistrist 19. novembril 2003. a). 11. veebruaril 2003. a sõlmis OÜ LARS BRO hagejaga nõude loovutamise lepingu, millega loovutas nõude edasi hagejale.

Kindlustuslepingu kohaselt oli sõiduauto kindlustusväärus 597 500 krooni. Kahju hüvitamise taotluses on sõiduki hinnaks loetud 567 625 krooni. Kindlustusvõtja omavastutus sõiduki varguse korral on 15% kindlustusväärtusest. Seega oli AS-I Rassel kostja vastu 482 481 krooni 25 sendi suurune nõue. Kostja luges lepingu uuesti kehtivaks, mis tõendab, et kõik vajalik lepingu ennistamiseks oli tehtud. AS Rassel oli täitnud oma kindlustuslepingust tulenevad kohustused, kindlustusleping oli kindlustusjuhtumi ajal kehtiv ning kindlustusjuhtumi saabumise tõttu oli kostjal kohustus kindlustushüvitis välja maksta. Varakindlustuse üldtingimuste kohaselt kohustus kostja tasuma hüvitise väljamaksmisega põhjuseta viivitamise eest viivist, mille määraks oli 0,05% päevas. Kostja on viivitanud maksega kokku 2092 päeva.

Aegumise kohta märkis hageja, et hagiavalduse esitamise viimaseks päevaks oli 1. juuli 2005. a, mil hageja avalduse ka postitas.

2. Kostja vaidles hagi vastu. Ta väitis, et sõidukikindlustuse lepingu lahutamatuks osaks oleva Salva Kindlustuse AS sõidukikindlustuse üldtingimuste p 6.5 kohaselt katkeb kindlustusleping lepingus ettenähtud tähtajal ja suuruses kindlustusmakse tasumata jätmise korral maksetähtaja päevale järgneval kalendripäeval kell 00.00. Kui kindlustusvõtja tasub kindlustusmakse hilinemisega, kuid kindlustusperioodi jooksul ning esitab kindlustusobjekti kindlustusandjale ülevaatuseks, jätkub kindlustusandja vastutus kindlustusmakse laekumisele järgnevast päevast ja leping kehtib selles märgitud tähtaja lõpuni. Kindlustusvõtja ei esitanud sõidukit kostja esindajale ülevaatuseks.

Hageja nõue aegus 30. juunil 2005. a. Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse (VÕRS) § 9 lg 2 järgi algas aegumistähtaja kulg 1. juulil 2002. a ning lõppes 30. juunil 2005. a.

Hageja nõuab põhjendamatult suurt hüvitist. Sõiduki turuväärtuseks oli 390 000 krooni. Sõidukikindlustuse üldtingimuste p 10.5.1 alusel lahutatakse tegelikust kahjust omavastutus, mis praegusel juhul on 58 500 krooni. Sõidukikindlustuse üldtingimuste p 10.5.3 alusel on kindlustusandjal õigus hüvitisest kinni pidada kõik jooksva kindlustusperioodi eest tasutavad kindlustuspreemia osamaksed juhul, kui hüvitis on suurem kui 50% kindlustusväärtusest. Hagejal jäi tasumata viimane kindlustuspreemia osamakse 7750 krooni. Seega juhul, kui oleks tegemist kindlustusjuhtumiga ja kahju tuleks hüvitada, oleks hüvitise suuruseks 323 750 krooni. Hagejal ei ole õigust nõuda varakindlustuse üldtingimuste alusel viivist, kuna nimetatud üldtingimused ei kohaldu. Hageja ei saa nõuda kindlustuslepingu täitmist endale, kuna kindlustuslepingu kohaselt oli soodustatud isikuks PCT Liisingu AS, kelle kasuks saaks lepingu täitmist nõuda.

3. Harju Maakohus jättis 13. novembri 2006. a otsusega hagi rahuldamata.

Maakohtu otsuse põhjenduste kohaselt on hagi VÕRS § 9 lg 2 alusel aegunud. Kui tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja võlaõigusseaduse järgi on aegumistähtaeg lühem kui enne 1. juulit 2002. a kehtinud seaduse kohaselt, arvestatakse VÕRS § 9 lg 2 järgi tsiviilseadustiku üldosa seaduses ja võlaõigusseaduses sätestatud aegumistähtaega alates 1. juulist 2002. a. Enne 1. juulit 2002. a kehtinud tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 113 lg 1 järgi oli hagi korras õiguste kaitse üldine aegumistähtaeg 10 aastat, välja arvatud nõuded, mille kohta oli seaduses sätestatud lühendatud aegumistähtaeg või mille kohta aegumist ei kohaldata. Kindlustuslepingust tulenevate nõuete aegumistähtaeg on võlaõigusseaduse (VÕS) § 475 lg 1 esimese lause järgi kolm aastat.

1. juulil 2002. a jõustunud TsÜS § 135 lg 1 kohaselt algab tähtaja kulgemine järgmisel päeval pärast selle kalendripäeva või sündmuse saabumist, millega määrati kindlaks tähtaja algus, kui seadusest või lepingust ei tulene teisiti. Praegusel juhul tuleneb VÕRS § 9 lg-st 2 teisiti, kuna selles on kindlaks määratud aegumistähtaja kulgemise esimene päev, milleks on 1. juuli 2002. a. Tõlgendus, mille kohaselt on 1. juuli 2002. a päevaks, millega määrati kindlaks tähtaja algus, ning aegumistähtaeg hakkab kulgema sellele järgnevast päevast ehk 2. juulist 2002. a, ei oleks kooskõlas seaduse mõttega. 1. juulil 2002. a jõustunud TsÜS § 136 lg 2 sätestab, et kui tähtpäeva saabumine on kindlaks määratud aastates arvatava tähtajaga, saabub tähtpäev viimase aasta vastaval kuul ja päeval. Aegumistähtaeg hakkas kulgema 1. juulil 2002. a. Seega saabub tähtpäev 30. juunil 2005. a. Kuna hagi postitati 1. juulil 2005. a, on see aegunud. 1. juulil 2002. a jõustunud TsÜS § 142 lg 1 teise lause kohaselt võib kohustatud isik pärast nõude aegumist keelduda oma kohustuse täitmisest.

Kuna hagi on aegunud, puudub vajadus tuvastada, kas hagejal on kostja vastu tõeline nõue, ning anda hinnang sellele seonduvatele poolte muudele väidetele.

4. Hageja esitas apellatsioonkaebuse, milles palus maakohu otsuse tühistada. Hageja ei nõustunud aegumise kohaldamisega ja leidis, et maakohus tõlgendas vääralt VÕRS § 9 lg-t 2. Hageja palus jätta VÕRS § 9 lg 2 kohaldamata vastuolu tõttu põhiseadusega, kui seadusandja mõte VÕRS § 9 lg 2 sätestamisel kattub maakohu seisukohaga.

5. Kostja vaidles apellatsioonkaebusele vastu ja palus jätta selle rahuldamata ning kohtuotsuse muutmata.

Ringkonnakohtu lahend ja põhjendused

6. Tallinna Ringkonnakohus jättis 14. märtsi 2007. a otsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata ja maakohu otsuse muutmata, kordamata maakohu otsuse põhjendusi.

Ringkonnakohtu otsuse põhjenduste kohaselt määrab VÕRS § 9 lg 2 kindlaks tähtaja arvestamise alguskuupäeva ega võimalda rääkida nimetatud kalendripäevast kui saanud sündmuse päevast TsÜS § 135

lg 1 tähenduses. Tegemist ei ole kalendripäeva või sündmuse saabumisega, millega on kindlaks määratud tähtaja algus, vaid seaduses otseselt kindlaks määratud varem kehtinud tähtaja muutmisega. VÕSRS § 9 lg 2 sõnastusest tulenevalt on selles sättes silmas peetud tähtaja kulgemise algust (millise võimaluse näeb ette ka TsÜS § 135 lg 1). Apellatsioonkaebuses sisalduv teistsugune käsitlus tähtaja kulgemise kohta ei ole õige. Kuna VÕSRS § 9 lg-st 2 tulenevalt arvestatakse aegumistähtaega alates 1. juulist 2002. a, siis kooskõlas TsÜS § 136 lg-ga 2 saabus kolmeaastase aegumistähtaja tähtpäev, s.o hagi esitamiseks ettenähtud viimane päev 30. juunil 2005. a. TsÜS § 135 lg 2 kohaselt lõpeb tähtaeg tähtpäeva saabumisel. Hagi esitamise (postitamise) ajaks oli seadusest tulenev tähtaeg möödunud.

Seadusandja, soovides aegumistähtaegu ühtlustada, sidus VÕSRS § 9 lg-s 2 tähtaja kulgemise alguse neil juhtudel, kui varasem tähtaeg oli pikem, võlaõigusseaduse jõustumisega. Seadusandja on oma tahte nimetatud normis selgesti ja üheselt mõistetavalt väljendanud. Seetõttu ei ole nimetatud säte põhiseadusega vastuolus ning ei ole põhjust jätta see kohaldamata.

Menetlusosaliste põhjendused

7.Hageja esitas kassatsioonkaebuse, milles palus ringkonnakohtu otsuse materiaalõiguse normi väära kohaldamise tõttu tühistada ja saata asja maakohtule sisuliseks läbivaatamiseks.

Kassatsioonkaebuse põhjenduste kohaselt kohaldas ringkonnakohus vääralt VÕSRS § 9 lg-t 2, kui luges hagi aegunuks. TsÜS § 135 lg 1 kohaselt algab tähtaja kulgemine järgmisel päeval pärast selle kalendripäeva või sündmuse saabumist, millega määrati kindlaks tähtaja algus. Seega hakkas VÕS § 475 lg-s 1 sätestatud kolmeaastane aegumistähtaeg kulgema 2. juulil 2002. a ning lõppes 1. juulil 2005. a. Hagi ei ole aegunud, sest see esitati 1. juulil 2005. a. Õige ei ole ringkonnakohtu käsitlus, et VÕSRS § 9 lg 2 sõnastusest tulenevalt on selles sättes silmas peetud tähtaja kulgemise algust. See säte ei kehtesta erandit TsÜS § 135 lg-s 1 märgitud reeglist.

Juhul kui Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu tõlgendus VÕSRS § 9 lg-le 2 on õige, palub hageja jätta selle sätte kohaldamata vastuolu tõttu põhiseadusega. Kui seadusandja tahe oli kehtestada VÕSRS § 9 lg-s 2 erand TsÜS § 135 lg-s 1 sätestatud tähtaja kulgemise alguse üldreeglit, on see norm vastuolus põhiseaduse § 13 lg-s 2 sätestatud õiguskindluse põhimõtte osaks oleva õigusselguse põhimõttega, sest normi adressaatidel ei ole võimalik sellest normist sellist seadusandja tahet välja lugeda ega oma käitumist sellele vastavalt reguleerida.

8.Kostja vaidles kassatsioonkaebusele vastu ja palus jätta selle rahuldamata. Samuti palus kostja mõista hagejalt välja kassatsiooniastmes kantud õigusabikulu 4800 krooni.

Kolleegiumi seisukoht

9.Kolleegium leiab, et nii maakohtu kui ka ringkonnakohtu otsus tuleb materiaalõiguse normi väära kohaldamise tõttu tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 692 lg 1 p 1 alusel tühistada. Kuna kohtud jätsid hagi rahuldamata aegumise tõttu ega vaadanud asja sisuliselt läbi, tuleb asi TsMS § 691 p 4 ja § 692 lg 5 alusel saata maakohtule uueks läbivaatamiseks.

10.Pooled vaidlevad selle üle, kas 1. juulil 2005. a esitatud hagi 11. juulil 1999. a toimunud kindlustusjuhtumi tõttu kindlustushüvitise saamiseks on aegunud.

11.Kindlustusjuhtumi toimumise ajal kehtinud TsÜS § 113 lg 1 kohaselt oli hagi korras õiguste kaitse üldine aegumistähtaeg kümme aastat, välja arvatud nõuded, mille kohta oli seaduses sätestatud lühendatud aegumistähtaeg või mille kohta aegumist ei kohaldata. Aegumistähtaja kulg algas TsÜS § 116 esimese lause järgi päevast, mil isik sai teada või pidi teada saama oma õiguse rikkumisest. Kindlustuslepingust tuleneva nõude aegumist kindlustusseaduses eraldi ei sätestatud. Seega oleks enne 1. juulit 2002. a kehtinud õiguse kohaselt hageja nõue aegunud kümne aastaga.

12.1. juulil 2002. a jõustusid tsiviilseadustiku üldosa seaduse uus redaktsioon ja võlaõigusseadus. Muu hulgas sätestati VÕSRS § 9 lg 1 esimeses lauses, et tsiviilseadustiku üldosa seaduses ning võlaõigusseaduses aegumise kohta sätestatud kohaldatakse ka enne 1. juulit 2002. a tekkinud aegumata nõuetele. VÕS § 475 lg 1 kohaselt on kindlustuslepingust tulenevate nõuete aegumistähtaeg kolm aastat. Seega tuleneb VÕS § 475 lg-st 1, et hageja nõue aegub kolme aastaga, mis on lühem kui varasemas õiguses ettenähtud aegumistähtaeg.

13.Kui tsiviilseadustiku üldosa seaduse või võlaõigusseaduse kohaselt on aegumistähtaeg lühem kui enne 1. juulit 2002. a kehtinud seaduse kohaselt, arvestatakse VÕSRS § 9 lg 2 kohaselt tsiviilseadustiku üldosa seaduses või võlaõigusseaduses sätestatud aegumistähtaega alates 1. juulist 2002. a. Ringkonnakohus leidis õigesti, et VÕSRS § 9 lg-s 2 on sätestatud tähtaja kulgemise algus ning seadusandja on nimetatud normis oma tahet selgelt väljendanud.

14.Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 135 lg 1 järgi algab tähtaja kulgemine järgmisel päeval pärast selle kalendripäeva või sündmuse saabumist, millega määrati kindlaks tähtaja algus, kui seadusest või lepingust ei tulene teisiti. Viidatud sättest tuleneb, et reeglina ei hakka tähtaeg kulgema mitte tähtaja algust määrava

sündmuse toimumise päeval ega kindlaksmääratud kalendripäeval, vaid sündmusele või kalendripäevale järgneval päeval. Erandina võib tähtaeg hakata kulgema ka muul ajal, kuid sellisel juhul peab tähtaja erinev algus tulenema seadusest või lepingust. VÕSRS § 9 lg-s 2 ongi selgelt sätestatud, et aegumistähtaega arvestatakse alates 1. juulist 2002. a. Kolleegium leiab, et nii VÕSRS § 9 lg 2 sõnastusest kui ka seadusandja soovist siduda lühemate tähtaegade kulgemise algus tsiviilseadustiku üldosa seaduse uue redaktsiooni ja võlaõigusseaduse jõustumise hetkega saab järeldada, et VÕSRS § 9 lg-st 2 tulenebki eelnimetatud erand. Seega tuleb VÕSRS § 9 lg 2 järgi hakata kolmeaastast tähtaega arvestama 1. juulist 2002. a, mitte aga sellele järgnevast päevast.

15. Eeltoodu ei tähenda aga seda, et praegusel juhul oleks hagi aegunud. Lisaks hagi aegumise tähtaja kulgemise alguse kindlakstegemisele tuleb määrata kindlaks ka aeg, millal selle tähtaja kulgemine lõpeb.

TsÜS § 135 lg 2 järgi lõpeb tähtaeg tähtpäeva saabumisel. TsÜS § 136 lg 2 kohaselt saabub tähtpäev aastates arvutatava tähtaja korral viimase aasta vastaval kuul ja päeval. Viimase aasta vastava kuu vastavaks päevaks on päev, millega määrati kindlaks tähtaja algus (vt ka Riigikohtu 23. mai 2002. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-19-02, p 7). Praegusel juhul oli tähtaja alguseks 1. juuli 2002. a.

Tähtaja möödumist täpsustatakse TsÜS § 137 lg-s 1, mille kohaselt möödub päevades või suuremates ajaühikutes arvutatav tähtaeg tähtpäeva saabumise päeval kell 24.00, kui seadusest ei tulene teisiti. Kui tähtpäeva saabumine on määratud aastates arvutatava tähtajaga, lõpeb tähtaeg reeglina vastaval päeval kell 24.00. Erandina võib seadus ette näha, et tähtaeg ei möödu mitte tähtpäeval kl 24.00, vaid muul ajal.

Kuna VÕSRS § 9 ei täpsusta tähtaja möödumist ega sätesta tähtaja möödumise kohta erandit, tuleb praegusel juhul hagi aegumise kolmeaastase tähtaja lõppemine määrata kindlaks üldreegli järgi. VÕSRS § 9 lg 2 järgi on tähtaja alguseks 1. juuli 2002. a, seega on TsÜS § 136 lg-s 2 nimetatud vastavaks päevaks 1. juuli 2005. a. Kuna seadus ei sätesta teisiti, möödub 1. juulil 2002. a alanud hagi aegumise kolmeaastane tähtaeg TsÜS § 137 lg 1 kohaselt 1. juulil 2005. a kl 24.00. Kolleegiumi arvates ei ole põhiseadusega vastuolus seaduse säte, mis näeb ette, et üheaastane tähtaeg on kalendriaastast pikem.

16. Eeltoodud põhjendustel ei ole 1. juulil 2005. a esitatud hagi aegunud ning asi tuleb saata maakohtule sisuliseks läbivaatamiseks. Kuna asi tuleb saata uueks läbivaatamiseks, tuleb ka poolte kohtukulud jagada asja sisulise lahendamise käigus.

17. Vastuseks kassatsioonkaebusele märgib kolleegium, et käesoleva otsuse p-des 14 ja 15 toodud põhjendustel ei ole VÕSRS § 9 lg 2 vastuolus põhiseaduse § 13 lg-s 2 sätestatud õiguskindluse põhimõtte osaks oleva õigusselguse põhimõttega.

Henn JÕKS

Jaak LUIK

Tambet TAMPUU